

Gezocht met spoed (m/v)

Auteur(s):

Pelle, E.S.

Verschenen in:

ESB, 82e jaargang, nr. 4130, pagina 893, 26 november 1997

Rubriek:

Redactioneel

Trefwoord(en):

arbeidsmarkt

Soldaten mogen binnenkort jonger, korter en minder opgeleid zijn. Het leger past zijn eisen aan aan de veranderde situatie op de arbeidsmarkt, en publiek en politiek maken zich zorgen over 'kindsoldaten' en de kwaliteit van onze landsverdediging. De krijgsmacht is niet de enige werkgever met problemen. Er zijn er meer die signalen afgeven die duiden op krapte en knelpunten op de arbeidsmarkt. In de afgelopen maanden zijn hierover twee onderzoeken verschenen.

Het NEI richtte zich in de eerste plaats op de huidige situatie ¹. Van een algemeen tekort aan arbeid kan dan geen sprake zijn: het aantal werklozen is nog altijd vele malen groter dan het aantal vacatures. Op deelmarkten wijzen statistieken soms wel op toenemende krapte, maar zelden op echte knelpunten. Interviews met bedrijven geven hetzelfde beeld: vrijwel altijd lukt het om mensen te vinden, maar vooral voor (informatie)technici moet wel veel moeite worden gedaan.

Onlangs heeft het ROA een prognose tot 2002 uitgebracht ². Hieruit blijkt dat de krapte in de komende jaren toeneemt. Voor een behoorlijk aantal, vooral hogere opleidingen zal de vraag het aanbod gaan overstijgen. Hierbij moet wel worden bedacht dat de ramingen betrekkelijk 'star' zijn. Gedragsaanpassingen van werkgevers of werknemers, zoals het versoepelen van functiecriteria (moet een soldaat mavo hebben?) of omscholing, kunnen knelpunten voorkomen.

Het is even wennen. We kenden heel andere arbeidsmarktproblemen: die van afgestudeerden die jaren onbetaald stages moeten lopen om ervaring op te doen, veertigers die nergens meer aangenomen worden, of vijftigers wiens enige carrière- perspectief de uittreding is. Maar het beleid is in Nederland lange tijd gericht op werk, werk, werk, en toeval of niet: de werkgelegenheid groeit. Tegelijkertijd neemt het aantal schoolverlaters af en stromen meer ouderen uit. Dat de arbeidsmarkt krappere wordt is dus niet alleen weinig verrassend, het was ook precies de bedoeling.

Waarom zou het ook een probleem zijn? Economen hebben wat moeite met het begrip 'tekort', als het niet over de overheidsfinanciën gaat tenminste. Voor krapte en tekort hebben markten immers een fraaie oplossing. De prijs moet stijgen, zodat de vraag wordt beperkt (werkgevers denken nog eens goed na welke kwalificaties echt nodig zijn) en het aanbod toeneemt (meer studenten kiezen informatica). Deze effecten zullen echter maar in geringe mate optreden, of in ieder geval pas na verloop van tijd. Vraag en aanbod van arbeid kunnen zich niet zo snel aanpassen. Een eenmaal geïnstalleerde productielijn of geaccepteerde werkwijze vraagt mensen met bepaalde kwalificaties, en bij toenemende productie, méér van die mensen. Werknemers met een bepaalde opleiding kunnen niet zo maar een ander beroep gaan uitoefenen. Om- en bijscholing kosten tijd, en de mogelijkheden ervan zijn beperkt. Prijzen op de arbeidsmarkt zijn niet altijd effectief in het geven van informatie over schaarste, of eigenlijk: ze leiden niet direct tot de gewenste aanpassing van vraag en aanbod.

Dit is vooral een probleem bij knelpunten op deelmarkten, zoals voor bepaalde opleidingen en beroepen. Een tekort kan hier leiden tot loonstijgingen, zonder dat het tekort daarmee wordt opgelost. Leuk voor de betrokken werknemers, maar het kan tot inflatie leiden en ons mooie poldermodel bedreigen. Daarom is het zinvol iets aan dreigende knelpunten te doen. De NEI-studie doet daarvoor een aantal aanbevelingen. De overheid kan scholing en onderwijs verzorgen, gericht op groepen die ver van de arbeidsmarkt verwijderd zijn zoals langdurig werklozen, of op studierichtingen waar veel vraag naar is zoals techniek. Maar ook werkgevers en werknemers binnen een sector kunnen scholing organiseren. En individuele bedrijven kunnen soms functies splitsen zodat lager opgeleiden ervoor in aanmerking komen, of zich meer openstellen voor 'niet-traditionele' groepen. Want er is nu wel ophef over knelpunten op de arbeidsmarkt, maar nog steeds is het moeilijk voor langdurig werklozen, veertigers en (nog) ouderen om voet aan de grond van de arbeidsmarkt te krijgen. Zo zijn knelpunten te voorkomen: door meer gebruik te maken van onbenut arbeidsaanbod, en aanbod en vraag beter op elkaar af te stemmen.

Maar niet teveel, graag. Een beetje krapte op de arbeidsmarkt heeft vele voordelen. Een krappe arbeidsmarkt geeft de werknemers meer macht, en de consument minder. Dus de computers worden misschien niet zo snel geleverd, maar discriminatie van sollicitanten neemt af, en het zal gemakkelijker worden om variabele werktijden te verkrijgen of betaald werk te combineren met de zorg voor kinderen en ouderen. En omdat de meeste mensen niet alleen consument zijn maar ook werknemer, is dat een heel gunstig effect

1 J. de Koning e.a., *Krapte op de arbeidsmarkt: hoe groot is het probleem?*, NEI, Rotterdam, 1997.

2 ROA, *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2002*, ROA-R-1997/7, Maastricht, 1997; A de Grip, L. Borghans en J.A.M.

